
Vedanta Dindimah

वेदान्तद्विदिमः

Document Information

Text title : Vedanta Dindimah

File name : vedAntaDiNDimah.itx

Category : major_works, vedanta

Location : doc_z_misc_major_works

Author : Nrisimhasarasvati of unknown timeframe or Shankaracharya

Latest update : August 5, 2025

Send corrections to : (sanskrit at cheerful dot c om)

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

August 5, 2025

sanskritdocuments.org

वेदान्तडिण्डिमः

वेदान्तडिण्डिमास्तत्त्वमेकमुद्धोषयन्ति यत् ।
आस्ताम्पुरस्तात्तत्तेजः दक्षिणामूर्तिं संज्ञितम् ॥ १ ॥

आत्मानात्मपदार्थौ द्वौ भोक्तृभोग्यत्वलक्षणौ ।
ब्रह्मैवात्मा न देहादिरिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ २ ॥

ज्ञाननाज्ञानपदार्थौ द्वावात्मनो बन्धमुक्तिदौ ।
ज्ञानान्मुक्तिर्निबन्धोऽन्यदिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ३ ॥

ज्ञातृज्ञेयपदार्थौ द्वौ भास्यभासकलक्षणौ ।
ज्ञानता ब्रह्म जगज्ज्ञेयमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ४ ॥

सुषुप्त्युष्यपदार्थौ द्वौ प्रियविप्रियकारकौ ।
सुषुप्त्युष्यं जगदुष्यमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ५ ॥

समष्टिव्यष्टिरूपौ द्वौ पदार्थौ सर्वसंमतौ ।
समष्टिरीश्वरो व्यष्टिर्शुभो वेदान्तडिण्डिमः ॥ ६ ॥

ज्ञाननकर्मपदार्थौ द्वौ वस्तुकर्त्रात्मतन्त्रकौ ।
ज्ञाननाम्भोक्षो न कर्मण्येति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ७ ॥

श्रोतव्याश्राव्यरूपौ द्वौ पदार्थौ सुषुप्त्युष्यदौ ।
श्रोतव्यंब्रह्म नैवान्यदिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ८ ॥

चिन्त्याचिन्त्यपदार्थौ द्वौ विश्रान्तिश्रान्तिदायकौ ।
चिन्त्यंब्रह्म परेनान्यदिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ९ ॥

ध्येयाध्येयपदार्थौ द्वौ धीसमाध्यसमाधिदौ ।
ध्यातव्यंब्रह्म नैवान्यदिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ १० ॥

योगिनो भोगिनो वापि त्यागिनो रागिणोऽपि य ।
ज्ञाननाम्भोक्षो न सन्देह इति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ११ ॥

न वार्णाश्रमसङ्केतैर्न कर्मोपासनादितिः ।
 ब्रह्मज्ञाननविना मोक्ष एति वेदान्तडिण्डिमः ॥ १२ ॥
 असत्यः सर्वसंसारो रसाभासादिदूषितः ।
 उपेक्ष्यो ब्रह्म विज्ञेयमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ १३ ॥
 वृथाङ्किया वृथालापावृथावादान्मनोरथान् ।
 त्यक्तवैकब्रह्म विज्ञेयमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ १४ ॥
 स्थितो ब्रह्मात्मना जिवो ब्रह्म ज्ञवात्मना स्थितम् ।
 एति संपश्यतां मुक्तिरिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ १५ ॥
 जिवो ब्रह्मात्मना ज्ञेयो ज्ञेयं ज्ञवात्मना परम् ।
 मुक्तिस्तद्वैक्यविज्ञाननादिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ १६ ॥
 सर्वात्मत्वात् परं ब्रह्म श्रोतुरात्मतया स्थितम् ।
 नायासस्तत्त्वविज्ञप्त्वाविति वेदान्तडिण्डिमः ॥ १७ ॥
 औष्ठिकं यामुष्मिकं च तापान्तं कर्मसञ्चयम् ।
 त्यक्त्वा ब्रह्मैव विज्ञेयमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ १८ ॥
 अद्वैतद्वैतवादी द्वौ सूक्ष्मस्थूलदशां गतौ ।
 अद्वैतवादान्मोक्षः स्यादिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ १९ ॥
 कर्मिणो विनिवर्तन्ते निवर्तन्त उपासकाः ।
 ज्ञाननिनो न निवर्तन्त एति वेदान्तडिण्डिमः ॥ २० ॥
 परोक्षात्सकृदं कर्म ज्ञाननं प्रत्यक्षसत्कृत्वम् ।
 ज्ञाननमेवाव्यसेत्तस्मादिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ २१ ॥
 वृथा श्रमोऽयं विदुषां वृथायं कर्मिणां श्रमः ।
 यद्वि न ब्रह्मविज्ञानमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ २२ ॥
 अलं यागैरलं योगैरलं भोगैरलं धनैः ।
 परस्मिन् ब्रह्मणि ज्ञानत एति वेदान्तडिण्डिमः ॥ २३ ॥
 अलं वैदैरलं शास्त्रैरलं स्मृतिपुराणैः ।
 परमात्मनि विज्ञानत एति वेदान्तडिण्डिमः ॥ २४ ॥
 नर्या न यजुषार्थोऽस्ति न सामार्थोऽस्ति कश्चन ।
 जाते ब्रह्मात्मविज्ञानन एति वेदान्तडिण्डिमः ॥ २५ ॥

कर्माणि चित्तशुद्ध्यर्थमैकाग्र्यार्थमुपासना ।
 भोक्षार्थं ब्रह्मविज्ञाननमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ २६ ॥
 सञ्चित्तागामिकर्माणि दृश्यन्ते ज्ञाननवह्निना ।
 प्रारब्धान्यघ्ननुभवान्दिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ २७ ॥
 न पुण्यकर्मणो वृद्धिर्न हानिः पापकर्मणः ।
 नित्यासङ्गात्मनिष्ठानामिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ २८ ॥
 बुद्धिपूर्वाबुद्धिपूर्वकृतानां पापकर्मणाम् ।
 प्रायश्चित्तमहो ज्ञाननमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ २९ ॥
 दृग्दृश्यौ द्वौ पदार्थौ तौ परस्परविलक्षणौ ।
 दृग्ब्रह्म दृश्यं माया स्यादिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ३० ॥
 अविद्योपाधिको ज्ञो मायोपाधिक षष्ठः ।
 मायाविद्यागुणातीतं ब्रह्म वेदान्तडिण्डिमः ॥ ३१ ॥
 साकारं च निराकारं सगुणं चागुणात्मकम् ।
 तत्त्वं तद्ब्रह्म परममिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ३२ ॥
 द्विजत्वं विध्यनुष्ठानाद्विप्रत्वं वेद पाठतः ।
 ब्राह्मण्यं ब्रह्मविज्ञाननादिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ३३ ॥
 सर्वात्मना स्थितं ब्रह्म सर्वं ब्रह्मात्मना स्थितम् ।
 न कार्यं कारणान्द्विभ्रमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ३४ ॥
 सत्तास्फुरणसौम्यानि भासन्ते सर्ववस्तुषु ।
 तस्माद्ब्रह्ममयं सर्वमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ३५ ॥
 अवस्थान्त्रितयं यस्य क्रीडाभूमितया स्थितम् ।
 तदेव ब्रह्म जनीयादिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ३६ ॥
 यन्नादौ यच्च नास्त्यन्ते तन्मध्ये भातमयसत् ।
 अतो मिथ्या जगत्सर्वमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ३७ ॥
 यदस्त्यादौ यदस्त्यन्ते यन्मध्ये भाति तत्स्वयम् ।
 ब्रह्मैवैकमिदं सत्यमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ३८ ॥
 पुरुषार्थत्रयाविष्टाः पुरुषाः पशवो ध्रुवम् ।

भोक्षार्थी पुरुषश्रेष्ठ इति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ३८ ॥

घटकुड्यादिकं सर्वं भृत्तिकामात्रमेव य ।

तथा ब्रह्म जगत्सर्वमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ४० ॥

षण्णित्य त्रयं छित्वा द्वयं भित्त्वाऽपिवातिगम् ।

अेकं बुद्ध्याऽश्रुते भोक्षमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ४१ ॥

भित्त्वाषट् पञ्चभित्त्वाऽथ गत्वात्रे यतुरस्त्रिकम् ।

द्वयं छित्वाश्रयेद्वेकमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ४२ ॥

देहो नाडमलं देही देहसाक्षीति निश्चयात् ।

जन्ममृत्युप्रलीणोऽसाविति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ४३ ॥

प्राणो नाडमलं देवः प्राणसाक्षीति निश्चयात् ।

क्षुत्पिपासोपशान्तिः स्यादिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ४४ ॥

मनो नाडमलं देवो मनःसाक्षीति निश्चयात् ।

शोकमोहापहानिः स्यादिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ४५ ॥

बुद्धिर्नाडमलं देवो बुद्धिसाक्षीति निश्चयात् ।

कर्तृभावनिवृत्तिः स्यादिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ४६ ॥

नाज्ञाननं स्यामलं देवोऽज्ञाननसाक्षीति निश्चयात् ।

सर्वानर्थनिवृत्तिः स्यादिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ४७ ॥

अलं साक्षीति यो विद्याद्विविच्यैवं पुनः पुनः ।

स अेव मुक्तोऽसौ विद्वानिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ४८ ॥

नालं माया न तत्कार्यं तत्साक्षी परमोऽस्यलम् ।

इति निःसं शयज्ञाननाम्बुक्तिर्वेदान्तडिण्डिमः ॥ ४९ ॥

नालं सर्वमलं सर्वं मम सर्वमिति स्फुटम् ।

ज्ञानते तत्त्वे कुतो दुःखमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ५० ॥

देहादिपञ्चकोशस्था या सत्ता प्रतिभासते ।

सा सत्तात्मा न सन्देह इति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ५१ ॥

देहादिपञ्चकोशस्था या स्फूर्तिरनुभूयते ।

सा स्फूर्तिरात्मा नैवान्यदिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ५२ ॥

देहादिपञ्चकोशस्था या प्रीतिरनुभूयते ।

સા પ્રીતિરાત્મા કૂટસ્થ ઇતિ વેદાન્તડિણ્ડિમઃ ॥ ૫૩ ॥

વ્યોમાદિપગ્ચભૂતસ્થા યા સત્તા ભાસતે નુણામ્ ।

સા સત્તા પરમં બ્રહ્મ ઇતિ વેદાન્તડિણ્ડિમઃ ॥ ૫૪ ॥

વ્યોમાદિપગ્ચભૂતસ્થા યા ચિદેકાનુભૂયતે ।

સા ચિદેવ પરં બ્રહ્મ ઇતિ વેદાન્તડિણ્ડિમઃ ॥ ૫૫ ॥

વ્યોમાદિપગ્ચભૂતસ્થા યા પ્રીતિરનુભૂયતે ।

સા પ્રીતિરેવ બ્રહ્મ સ્યાદિતિ વેદાન્તડિણ્ડિમઃ ॥ ૫૬ ॥

દેહાદિકોશગા સત્તા યા સા વ્યોમાદિભૂતગા ।

માનાભાવાન્ન તદ્ભેદ ઇતિ વેદાન્તડિણ્ડિમઃ ॥ ૫૭ ॥

દેહાદિકોશગા સ્ફૂર્તિર્યા સા વ્યોમાદિભૂતગા ।

માનાભાવાન્ન તદ્ભેદ ઇતિ વેદાન્તડિણ્ડિમઃ ॥ ૫૮ ॥

દેહાદિકોશગા પ્રીતિર્યા સા વ્યોમાદિભૂતગા ।

માનાભાવાન્ન તદ્ભેદ ઇતિ વેદાન્તડિણ્ડિમઃ ॥ ૫૯ ॥

સચ્ચિદાનન્દરૂપત્વાદ્બ્રહ્મૈવાત્મા ન સં શયઃ ।

શ્રુતિપ્રમાનુસન્ધાનાદિતિ વેદાન્તડિણ્ડિમઃ ॥ ૬૦ ॥

ન નામરૂપે નિયતે સર્વત્ર વ્યભિચારતઃ ।

અનામરૂપઃ સર્વઃ સ્યાદિતિ વેદાન્તડિણ્ડિમઃ ॥ ૬૧ ॥

ન જીવબ્રહ્મણોર્ભેદઃ સત્તારૂપેણ વિદ્યતે ।

સત્તાભેદે ન માનં સ્યાદિતિ વેદાન્તડિણ્ડિમઃ ॥ ૬૨ ॥

ન જીવબ્રહ્મણોર્ભેદઃ સ્ફૂર્તિરૂપેણ વિદ્યતે ।

સ્ફૂર્તિભેદે ન માનં સ્યાદિતિ વેદાન્તડિણ્ડિમઃ ॥ ૬૩ ॥

ન જીવબ્રહ્મણોર્ભેદઃ પ્રિયરૂપેણ વિદ્યતે ।

પ્રિયભેદે ન માનં સ્યાદિતિ વેદાન્તડિણ્ડિમઃ ॥ ૬૪ ॥

ન જીવબ્રહ્મણોર્ભેદો નામ્ના રૂપેણ વિદ્યતે ।

નામ્નો રૂપસ્ય મિથ્યાત્વાદિતિ વેદાન્તડિણ્ડિમઃ ॥ ૬૫ ॥

ન જીવબ્રહ્મણોર્ભેદઃ પિણ્ડબ્રહ્માણ્ડભેદતઃ ।

વ્યષ્ટેઃ સમષ્ટેરેકત્વાદિતિ વેદાન્તડિણ્ડિમઃ ॥ ૬૬ ॥

ब्रह्म सत्यं जगन्मिथ्या श्रुवो ब्रह्मैव नापरः ।
 श्रुवन्मुक्तास्तु तद्विद्वानिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ६७ ॥
 अनामरूपं सकलं सन्मयं चिन्मयं प्रियम् ।
 कुतो भेदः कुतो बन्धः एति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ६८ ॥
 न सत्यः कथ्यते लोको नामादिव्यभिचारतः ।
 वटुः कुलट एत्यादिरिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ६९ ॥
 नामरूपात्मकं विश्वमिन्द्रजालं विदुर्बुधाः ।
 अनामत्वाद्दृष्टत्वादिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ७० ॥
 अवेददर्शनं मोक्षः सं सारो वेददर्शनम् ।
 सर्ववेदान्तसिद्धान्त एति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ७१ ॥
 न मताभिनिवेशेन न भाषावेषमात्रतः ।
 मुक्तिर्विनात्मविज्ञाननमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ७२ ॥
 न काम्यप्रतिषिद्धाभिः क्रियाभिर्मोक्षवासना ।
 ईश्वरानुग्रहात् सा स्यादिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ७३ ॥
 अविज्ञानते जन्म नष्टे विज्ञानते जन्म सार्थकम् ।
 ज्ञानतुरात्मा न दूरे स्यादिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ७४ ॥
 दशमस्य परिज्ञानने नायासोऽस्ति यथा तथा ।
 स्वस्य ब्रह्मात्मविज्ञानन एति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ७५ ॥
 उपेक्ष्यौपाधिकान्दोषान्गृह्यन्ते विषया यथा ।
 उपेक्ष्य दृश्यं तद्ब्रह्म एति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ७६ ॥
 सुभ्रमल्पं बहुकलेशं विषयग्राहिकां नृशाम् ।
 अनन्तं ब्रह्मनिष्ठानामिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ७७ ॥
 धनैर्वा धनैः पुत्रैर्दारुगारसखोदरैः ।
 ध्रुवं प्राणलरैर्दुःखमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ७८ ॥
 सुप्तेरुत्थाय सुम्यन्तं ब्रह्मैकं प्रविचिन्त्यताम् ।
 नातिदूरे नृशां मृत्युरिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ७९ ॥
 पञ्चानामपि कोशानां मायानर्थात्मतोयिता ।
 तत्साक्षिब्रह्मविज्ञाननादिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ८० ॥

दशमस्य परिज्ञाननात्रवज्ञस्य यथा सुषुम् ।
 तथा ज्ञुवस्य सत्प्राप्तिरिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ८१ ॥
 नवव्योडस्ति परः प्रत्यङ् नैव वेद परं परम् ।
 तद्विज्ञाननादृभवत्तुल्या मुक्तिर्वेदान्तडिण्डिमः ॥ ८२ ॥
 नवाभासात्रव ज्ञानत्वा नवोपाधीत्रवात्मना ।
 मिथ्या ज्ञानत्वावशिष्टे तु मौनं वेदान्तडिण्डिमः ॥ ८३ ॥
 परमे ब्रह्मणि स्वस्मिन् प्रविलाध्याभिलं जगत् ।
 गायत्रद्वैतमात्मानमास्ते वेदान्तडिण्डिमः ॥ ८४ ॥
 प्रतिलोमानुलोमाभ्यां विश्वारोपापवादयोः ।
 चिन्तने शिष्यते तत्त्वमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ८५ ॥
 नामरूपामिमानः स्यात्सं सारः सर्वदंडिनाम् ।
 सख्यिदानन्ददृष्टिः स्यान्मुक्तिर्वेदान्तडिण्डिमः ॥ ८६ ॥
 सख्यिदानन्दसत्यत्वे मिथ्यात्वे नामरूपयोः ।
 विज्ञानते किमिदं ज्ञेयमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ८७ ॥
 सालम्भनं निरालम्भं सर्वालम्भावलम्भितम् ।
 अवलम्भेनाभिलालम्भे षति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ८८ ॥
 न कुर्यान्न विजानीयात् सर्वं ब्रह्मेत्यनुस्मरन् ।
 यथा सुषुं तथा तिष्ठेदिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ८९ ॥
 स्वकर्मपाशवशगः प्राज्ञोऽन्यो वा जनो ध्रुवम् ।
 प्राज्ञः सुषुं नयेत्कालमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ९० ॥
 न विद्वां सं तपेऽस्मिन् करणोऽकरणो ध्रुवम् ।
 सर्वमात्मेति विज्ञानदिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ९१ ॥
 नैवाभासं स्पृशेत्कर्म मिथ्योपाधिमपि स्वयम् ।
 कुतोऽधिष्ठानमत्यच्छमिति वेदान्तडिण्डिमः ॥ ९२ ॥
 अखोऽस्माकमलं मोहैरात्म ब्रह्मेति निर्भयम् ।
 श्रुतिभेरीरवोऽद्यापि श्रूयते श्रुतिरञ्जनः ॥ ९३ ॥
 वेदान्तभेरीऽङ्गारः प्रतिवादिभयङ्करः ।

